Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet

Muistio

Asiantuntijakuuleminen | 14.2.2025 | EU/1164/2024
EU/1164/2024-MMM-4

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta muutoksiksi yhteisen maatalouspolitiikan asetuksiin (EU) N:o 1308/2013, (EU) 2021/2115 ja (EU) 2021/2116 viljelijöiden aseman vahvistamiseksi elintarvikeketjussa

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa viljelijöiden asemaa ruokaketjussa. Taustalla on kevään 2024 viljelijöiden mielenosoitukset ja käyty keskustelu maatalouspolitiikan kehittämisestä viljelijäystävällisemmäksi. Komissio julkaisi maaliskuussa 2024 keskusteluasiakirjan, jossa lupasi muutoksia markkinajärjestelyasetukseen

EU:n maatalouden tulevaisuutta koskevassa strategisessa vuoropuhelussa vaadittiin parannuksia viljelijöiden asemaan arvoketjussa ja Euroopan komission 2024–2029 poliittisissa suuntaviivoissa korostetaan, että viljelijöillä on oltava kohtuulliset ja riittävät tulot ja että on korjattava olemassa olevia epätasapainoja markkinoilla.

Komission ehdotus voidaan jakaa kolmeen keskeiseen elementtiin.

1) Tuottajien neuvotteluvoiman vahvistaminen

Ehdotuksessa vahvistetaan tuottajien neuvotteluvoimaa tuottajaorganisaatioiden ja niiden yhteenliittymien sääntöjä ja tukiehtoja muuttamalle sekä niiden hyväksymistä helpottamalla.

Tuottajaorganisaatio voi jatkossa kattaa useita sektoreita ja tuotteita ja asetukseen lisätään mahdollisuus luomutuottajien muodostamiin tuottajaorganisaatioihin. Lisäksi ehdotuksessa selvennetään sitä, että tuottajaorganisaatioissa valtaa käyttävät viljelijät. Tuottajaorganisaatioiden tavoitteiden luetteloon lisätään toimenpiteet, jotka edistävät reilun kaupan järjestelmiä tai lyhyitä toimitusketjuja.

Ehdotuksen mukaan tunnustamattomat tuottajaorganisaatiot, esimerkiksi osuuskunnat, hyötyvät samasta kilpailupoikkeuksesta kuin tunnustetut tuottajaorganisaatiot, kun ne täyttävät tunnustamisen kriteerit.

Tunnustettujen tuottajaorganisaatioiden liitot voivat jatkossa suunnitella tuotantoa, saattaa tuotteita markkinoille ja neuvotella sopimuksia jäsentensä puolesta. Tässä tapauksessa tuottajaorganisaation toiminta ei saa ylittää 33 % jäsenvaltion kansallisesta tuotannosta.

Ehdotuksen sisältyy muutoksia yhteisen maatalouspolitiikan strategia-asetukseen ((EU) 2021/2115). Ehdotuksessa nostetaan tukea hedelmä- ja vihannesalan toimintaohjelmille jäsenvaltioissa, joissa tuottajien järjestäytymisaste on alhainen, ja lisätään tukea uusille ja nuorille viljelijöille, jotka liittyvät tuottajaorganisaatioon, samoin lisätään korotettu tukimahdollisuus tuottajaorganisaatioille luonnonkatastrofien sattuessa. Jäsenvaltioille annetaan myös mahdollisuus siirtää suorien

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Maa- ja metsätalousministeriö				
PL 30 00023 Valtioneuvosto	Hallituskatu 3 A Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.mmm@gov.fi

tukien määrärahoista enintään 6 %, aiemman 3 % sijaan, muiden alojen tuottajaorganisaatioiden tukemiseen.

2) Sopimusmenettelyjen vahvistaminen läpinäkyvyyden ja hintasiirtymien nopeuttamiseksi

Ehdotuksella säädettäisiin viljelijän ja ensiostajan väliset sopimukset kirjallisiksi. Kirjallisuusvaatimuksesta voivat poiketa tuottajaorganisaatiot ja osuuskunnat, pienet ja mikroyritykset, paikan päällä tapahtuvat toimitukset ja jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus lisäpoikkeuksiin.

Kirjallisten sopimusten tulee sisältää joko kiinteä hinta, tai hinta voi muodostua markkinoiden kehitykseen ja kustannuksiin liittyvistä elementeistä, jotka varmistavat avoimuuden ja ennakoitavuuden hinnan laskennassa ja nopeuttavat kustannusten siirtymistä ketjussa.

Lisäksi viljelijät voivat pyytää sopimuksen tarkistamista, jos sopimus kestää yli kuusi kuukautta.

Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön sovittelumekanismi ja tehtävä se saataville osapuolille, jotka haluavat käyttää sitä.

Asetukseen lisätään jäsenvaltioille mahdollisuus luoda kansallinen kirjallisten sopimusten rekisteri.

3) Muut toimenpiteet

Laajempi kilpailupoikkeus kestävyyttä edistävissä sopimuksissa. Pienten perheviljelmien elinkelpoisuuden tukeminen, nuorten maataloustuotteiden tuottajien houkutteleminen ja tukeminen; ja työ- ja turvallisuusolojen parantaminen maatalous- tai jalostustoiminnassa ehdotetaan lisättäväksi tavoitteisiin, joita tuottajien yhteistyöllä voidaan tavoitella.

Ehdotuksessa määritellään ehdot, joilla reilu ja oikeudenmukainen tai lyhyt toimitusketju termejä voidaan tuotteiden markkinoinnissa käyttää.

Lisäksi lisätään mahdollisuus tukea tuottajaorganisaatioiden kriisitoimenpiteitä maatalousreservistä.

Vaikutuksista

Tuottajaorganisaatioiden toiminen usealla alalla selkeyttäisi niiden perustamista ja toimintaa, samoin osuuskuntien ja epävirallisempien yhteistyömuotojen asema selkeytyisi suhteessa kilpailulakiin.

Kirjallinen sopiminen on Suomessa tällä hetkellä pääsääntö, mutta joitakin muutoksia käytäntöihin saattaisi tulla, kun erilaiset indikaattorit on otettava hinnoittelussa selvemmin mukaan. Tuottajien tarkistusehto saattaisi muuttaa sopimuskäytäntöjä.

Vapaaehtoisten ilmausten reilu ja oikeudenmukainen tai lyhyt toimitusketju määrittely selkeyttäisi pelisääntöjä markkinoinnissa

Hallinnossa ei odoteta merkittävää lisätaakkaa, sovittelumekanismi voitaneen sovittaa elintarvikemarkkinavaltuutetun toimiston tehtäviin eikä sopimusrekisteriä oltaisi ainakaan tässä vaiheessa perustamassa.

Jatkokäsittelyn aikataulu

Asiaa käsitellään maatalouden erityiskomiteassa ja sen alaisessa maataloustuotteiden työryhmässä. Tarkempaa aikataulua ei vielä ole tiedossa, mutta komissio on kiirehtinyt esityksen käsittelyä, jotta se ehditään saamaan valmiiksi ennen tulevan kauden YMP-asetusten antamista.

Puheenjohtajavaltio Puola on ilmaissut, että se haluaa edistää asetusta kaudellaan ja mahdollisesti pyrkiä neuvoston yleisnäkemykseen kaudellaan.